

VOLKAN ÖZDEMİR

RUSYA'NIN KODLARI

DESTEK YAYINLARI: 1185

ARAŐTIRMA: 287

VOLKAN ÖZDEMİR / RUSYA'NIN KODLARI

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılmaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmergöl
Editör: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştı
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Kasım 2019

Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-713-1

© Destek Yayınları

Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul

Tel. (0) 212 252 22 42

Faks: (0) 212 252 22 43

www.destekdukkani.com

info@destekyayinlari.com

facebook.com/DestekYayinevi

twitter.com/destekyayinlari

instagram.com/destekyayinlari

www.destekmedyagrubu.com

Deniz Ofset – Nazlı Koçak

Sertifika No. 40200

Maltepe Mahallesi

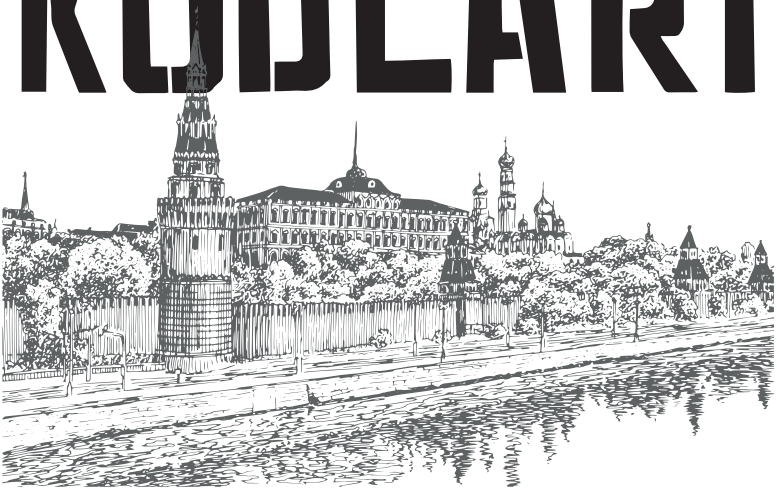
Hastane Yolu Sokak No. 1/6

Zeytinburnu / İstanbul

VOLKAN ÖZDEMİR

RUSYA'NIN KODLARI

Türkiye'de Rusya'yı Ararken
Rusya'da Türkiye'yi Bulmak

İÇİNDEKİLER

Yazar Hakkında	9
Volkan	11
<i>Rusya'nın Kodları</i> Hakkında Birkaç Söz	13
Başlarken	15
Rusya ile İlk Tanışma: St. Petersburg	19
Privet Moskva!	25
Birileri Yolsuzluk mu Dedi?.....	35
Rusya'da Günlük Yaşam	41
Rusya ve Kadınlar	48
Eğitim: Sovyet Yoldaşından Rusya Yurttaşına.....	54
Altın Çağdan Gümüş Çağa Rus Edebiyatı.....	61
Sibirya ve Rus Uzakdoğusu.....	65
Kafdağı'nın Ardı Kafkaslar	73
Rus Jeopolitiğinin Başlıca Özellikleri.....	78
Ayının Güvenliği İçin İstihbarat	87
Sovyetler Birliği Nasıl Doğdu? Ekim Devrimi.....	93

Ekim Devrimi'nden Ulusal Bolşevizm'e.....	103
Sovyetler Neden Çöktü? Perestroyka ve Glasnost	108
1990'ların Yeni Rusya'sı: Sendromlu Yıllar	117
Putin İktidara Nasıl Geldi?	123
Rusya Ekonomisi	129
Dünyada Finans-Kapital	145
Rusya'nın Finans-Kapitale İmtihanı: "Offshore" Gerçeği.....	157
Rusya'nın Enerjisi	163
Bir Dönüm Noktası: Rosneft-BP Anlaşması	169
Rus-Çin Doğalgaz Anlaşması.....	177
Yeni Dönemin Ayak Sesleri mi?	182
Rus Dış Politikasının Doğu'su ve Şanghay İşbirliği Örgütü.....	188
Rus Dış Politikasının Batı'sı ve AB(D).....	193
"Maydan" ya da Meydan: Bir Ukrayna Masalı	207
Rusya Yekpare ve Kontrolsüz Bir Güç mü?.....	213
Rusya'nın Gezi'si: Himki Ormanları	222
2018 Seçimleri ve Kremlin İçi İktidar Mücadeleleri.....	226
Türk-Rus İlişkileri	234
Ankara-Moskova Dönemi.....	239
Yeni Dönem Türkiye-Rusya İlişkileri:	
Ticaret ve Enerji	244
Türk Akımı	252

Siyasi İlişkiler ve Suriye Meselesi	259
2015 Uçak Krizi: 1915 mi, 1945 mi?.....	265
Rusya 15 Temmuz'un Neresinde?	269
Rusya'nın Genel Suriye Stratejisi	275
Türkiye-NATO Krizi ve S-400'ler	281
Ya Sonra.....	290
Bitirirken	297

Yazar Hakkında

ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun olduktan sonra İsveç Uppsala Üniversitesi'nden yüksek lisans derecesini almıştır. 2013 yılında Moskova Devlet Uluslararası İlişkiler (MGIMO) Üniversitesi'nde iktisat alanında yapmış olduğu doktorasını tamamlayan Dr. Volkan Özdemir, başta St. Petersburg ve Moskova olmak üzere eğitim yaşamının belirli bir kısmını Rusya'da geçirmiştir. Türkiye'de çeşitli kamu kurumlarında çalıştıktan sonra kendi danışmanlık firmasını kuran Doç. Dr. Özdemir, halihazırda Asya-Türkiye-Avrupa (ATA) Platform'un direktörlüğünü yürütmektedir. Geçmişte aralarında ODTÜ, Bilkent ve TOBB ETÜ olmak üzere birçok üniversite ve kurumda akademik ders ile seminerler veren Özdemir'in Türkçe, Rusça ve İngilizce dillerinde jeopolitik, enerji ve Rusya konularıyla ilgili olarak yayımlanmış çok sayıda eseri ve daha önce Destek Yayınları'ndan çıkan *Yenilenen Dünya Eskimeyen Türkiye: Ekonomik Krizler Politik Çözümler* isimli kitabı bulunmaktadır.

Volkan

Volkan Özdemir özel nitelikleri olan bir enerji uzmanı!

Enerji denilince akla Rusya geliyor. Sayın Özdemir Rusya'daki eğitim dönemini olağanüstü yetkinlikte gözlemlerle süslemiş...

Bilgi, deneyim, gözlem ve sezgileri ile sizler için müthiş bir Rusya tablosu yaratmış. Arı ve akıcı bir Türkçe ile kitabın sayfaları arasında keyifli bir yolculuğa çıkıyorsunuz.

Geçmişten gelip geleceğe uzanan süreç öylesine güzel anlatılmış ki Rusya'nın bütün sırlarını keşfediyorsunuz.

Sayın Özdemir, büyük bilgi birikimi ile tarihi olarak tartışılan konulara bile gerçekçi verilerle ışık tutuyor. Zaman tünelinin içine girip dünya ve insanlık tarihine mal olan şahsiyetleri farklı boyutlarla karşınıza çıkarıyor.

Rusya'nın ekonomisinden jeopolitiğine, siyasi yapısından güvenlik politikalarına kadar hemen her konuda Özdemir'in hiçbir yerde bulamayacağınız özgün analizleri var! Okudukça Rusya'nın doğasını öğreniyor, öğrenmenin doyumsuz tadını sindire sindire kitabın sayfalarına yapışıyorsunuz.

Rus edebiyatı bile Özdemir'in kapsama alanına giriyor. Dünyada büyük izler bırakan efsane olmuş Rus yazarları, Özdemir kendi penceresinden süzerek bizlere sunuyor.

Kitap seyahat amacı ile Rusya'ya gidecek olanlar için tam bir hazine! Çünkü Rusya ve Rus'u bizlere daha iyi tanıtabilecek başka bir kitabı hayal bile edemiyorum.

Sayın Özdemir'in çıkarımları az, öz, ikna edici ve son kerte etkili! Rusya gibi dev bir ülkeyi hemen her yönü ile birkaç yüz sayfa içine sıkıştırmak, ancak yıllara meydan okuyan bir birikim ve sıra dışı bir zihni kapasite ile mümkün! Rusya'yı en kısa sürede tanımak, anlamak isteyenlerin kitapçılarını dolaşmasına gerek yok!

Bu kitap size yeter...

E. Tümamiral Soner Polat

Rusya'nın Kodları Hakkında Birkaç Söz

Elinizde tuttuğunuz kitap hakkında o kadar çok Şey yazılabılır ki! Kendimi sınırlayabilmek için uzun uzun mücadele etmek zorunda kaldım.

Öncelikle belirtmeliyim: Su gibi akıp giden bir kurgu ve bir dil... Hem seçilen konuların kapsayıcılığı ve birbiriyle bağlantısı hızla okutuyor kitabı hem de içine çekip pek de bilmediğimiz topraklara götürüyor okuru.

Konuları bilimsel bir bakıŐla ele alması yanında edebi bir dil zenginliği içinde tarihten coğrafyaya, birey psikolojisi ve rolünden toplumsal yapı analizine, yönetsel yapının kültürel köklerine uzanmış oluyorsunuz.

Rusya'yı tanıyorsunuz derinlemesine. Ama esas önemlisi, Türklerin ve Türkiye'nin tarihi içinde Rusya'nın varlığını ya da tersini kavriyorsunuz en geniş anlamıyla.

Dođrusunu söylemek gerekirse, tekrar okuyunca hatırladığım Büyük Petro'nun –Deli Petro olarak okuyunuz– vasiyetinde, din adamlarının devlet yönetiminden arındırılmasına verdiği önem; o coğrafyada Türklerin neden silinip Rusların neden tek egemen hale geldiğini açıklamaya yardımcı oluyor. Batı'da yükselen Aydınlanma felsefesinin o bölgeye nasıl yansıdığını öğrenmek ve aynı dönemde ölkemize matbaayı dahi sokamamış olmayı bilmek bir hüzün kaynağına dönüşüyor okur için.

Maalesef...

Kitapta ilginç saptamalardan biri de mimariyle yönetsel yapı arasındaki bağa yapılan vurgu olmuş. Aynı ilginçlik Ortodoks-luk-komünizm benzerliğinden güç devŐirme arayıŐındaki analizde de mevcut.

Kitapta yer alan “aydın fahişeliği” de yabancıları olmadığı bir kavram. Esas önemlisi de bu kavramın ülkemizde yarattığı yıkımın tazeliğini koruyor olması. Bu insanların yüzeyselliği ülkemize pahalıya mal oldu ve olmaya devam ediyor. Yüzeysellikleri elbette omurgasız oluşlarından kaynaklanıyor. Demek ki hastalık bize özgü değilmiş...

Rus jeopolitiği Rusya'yı doğru anlamının anahtarı olarak karşımıza çıkıyor. Devlet çarlık da olsa, Sovyet de olsa, mevcut yapıda da olsa bu alanda geleneğini sürdürüyor. Dikkati çeken husus, devletin vatandaşını geçmişle barışık yaşamaya iten yaklaşımı. Bir de bizi düşünün!

Tabii bu yönelimin bir parçası olarak köklü kurumlar ayakta kalıyor. Yeni gelen bu kurumlara yatırımdan taviz vermiyor. Uzmanlığın saygı gördüğünü anlıyoruz.

Yoğun olarak Batı-Doğu ya da tam tabiriyle Atlantik-Avrasya tercih tartışmalarının yaşandığı günümüzde, Rusya ekseninde dünya güç merkezlerinin ve güç kaymalarının analizlerine de kitapta rastlamak mümkün. Özellikle yazarın kendi yaşadıkları ve enerji konusundaki uzmanlığı nesnel değerlendirmeler yapmasını sağlamış. Bu, önümüzdeki süreçte, okurun enerji jeopolitiğinin nasıl şekilleneceğine ilişkin vizyon edinmesini de mümkün kılıyor.

Volkan Özdemir'in bu özgün çalışması benim için oldukça besleyici oldu. Övgüye değer bu yapıttan birçok şey öğrendim. Ufuk açıcı çalışmasından dolayı kendisini kutlarım.

Sizlere önerim ise iki kelimelik bir cümleden ibaret: Gecikmeden okuyunuz...

E. Tümgeneral Ahmet Yavuz

Başlarken

Elinizdeki kitap, Türkiye'nin yakından tanınması gereken ama yeterince tanımadığı kuzey komşusu Rusya'yı anlama ve anlatma amacını taşıyan bir çalışma. Türkiye'de Rusya denince insanların aklına son zamanlarda moda olan S-400 füzesinden domatese, enerjiden Suriye'ye, turizmden bir zamanların Nataşa fenomenine kadar geniş bir yelpaze geliyor.

Bu eserde ise tekil olayların ötesinde kuzey komşumuzun kendine özgü kodları bütünsel bir bakış açısıyla irdeleniyor. Rusya'da geçirdiğim yıllar boyunca edinmiş olduğum teorik ve pratik bilgiler ışığında okuyucuya kendi pencereden bir Rusya manzarası sunmaya çalışıyorum. Bugünün Rusya'sı toplumsal olaylarıyla, jeopolitiğin dayattığı özellikleriyle, ekonomisiyle, yönetim biçimiyle masaya yatırılırken, Türkiye ile benzerlikleri ve farklılıkları da metinde bulunuyor. Çeşitli alt konu başlıklarında bolca bilginin yer aldığı bu incelemede çağdaş Rusya'yı anlamak için uluslararası gelişmelere de değiniliyor.

Varılan noktada Rusya'nın şu anda geldiği aşamanın ne olduğu tartışılırken bundan sonrasında Rusya'yı nelerin beklediğinin ipuçları verilmeye çalışılıyor. Bugünün Rusya'sını kavramak için gerekli yerlerde tarih yolculuğu da yine satır aralarında yer alıyor. Amacım kitabı eline alan okuyucunun en sonunda Rusya hakkında oturaklı bir fikir edinebilmesini sağlamak. Rusya nedir, nasıl bir ülkedir, Ruslar nasıl insanlardır gibi soruları cevaplayabilmek. Bununla birlikte, Rusya üzerinden Türkiye'yi ve genel olarak Türk-Rus ilişkilerinin seyrini de okuyucuya olabildiğince aktarmaya gayret ettiğimi belirtmeliyim.

Kitabı akademik bir çalışma olmaktan çok herkesin kolaylıkla okuyabileceği bir izlenim ve analiz formatında kaleme aldım. Kullanılan dil de bu nedenle akademik değil. Aslında ilk düşüncem Rusya hakkında akademik bir çalışma ortaya koymaktı. Ancak Türkiye'de bir ülkenin düşünsel gelişimi için son derece önemli olan sosyal bilimlerin istisnalar hariç layıkıyla yapılmadığı kanaatine vardım. Yaşadığım olaylar ve tecrübelerden sonra ülkemizde maalesef böylesi bir çabanın çok gerekli olmayacağını düşündüm.

Türkiye herhalde birçok konuda olduğu gibi akademide de kendi ihtiyaç ve gündemine göre değil, Batı'nın isteğine göre Avrasya dahil bölgesel çalışmaları kurgulamıştı. Aslında gördüklerime çok da şaşırılmamalıydım çünkü Rusça dahi bilmeden Rusya'yı uzman seviyesinde ele almak yanlışlığına başka bir ülkede şahit olmamıştım. En kötüsü ise başka bir ülkeyi Batı gözlüğüyle görmenin getirdiği yanlışlardı. Umarım bir gün bu sorunlar giderilir; kapsamlı ve derinlikli akademik çalışmaların sayısı artar.

Her eserde olduğu gibi bu kitabın da kuşkusuz ki eksiklikleri olacaktır. Çalışmada ortaya koyduğum görüş ve saptamalar elbette öznel ve tartışmaya açıktır. Yapmak istediğim sadece Türk okuyucusuna Rusya konusunda bir tat sunmak ve hep merak edilen ama az bilinen Rusya'yı olabildiğince aktarabilmektir. Çalışmanın özgünlüğü Rusya'ya bir Türk gözüyle bakmasıdır. Duyulmadık iddialar ve ilginç bilgileri kişisel yaşamımdan örneklerle harmanladığım kitapla hem Rusya'yı tanıyanlar hem de bu ülkeyi hiç bilmeyenler için doyurucu bir perspektif sunabilirsem ne mutlu bana! Umarım yazılanlardan herkes kendince faydalanacak bir şey bulabilir.

Kitabımın yenilenmiş halini basan Destek Yayınları ve yayımda emeği geçen herkese teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca kitaba önsöz yazma zahmetinde bulunan ve kıymetli yorumlarını güzel

sözleriyle süsleyen ülkemizin çok değerli devlet ve fikir adamları Sayın Ahmet Yavuz ve yakın zamanda kaybettiğimiz anıt yurtsever Sayın Soner Polat'a da şükranlarımı sunarım.

Son söz olarak bu eseri üzerimde çok emekleri bulunan rahmetli babama, canımdan çok sevdiğim aileme ve tabii ki güzel ülkeme adadığımı belirtmek isterim. Benimle kısa bir Rusya yolculuğuna çıkmaya hazırlanan herkese sevgi ve saygılarımla...

Doç. Dr. Volkan Özdemir

Rusya ile İlk Tanışma: St. Petersburg

Serin ve rüzgârlı bir ekim günüydü. Rusya'nın inci güzelliğindeki kenti St. Petersburg'un Vasilevsky adasındaydım. Neva nehri kıyısındaki geniş yollardan biri olan Universitetskaya'da trafik normal akışında seyrediyordu. Suya dikine gelen güneş ışınlarının sert havayla bileşimi bir tezat gibi dursa da bu atmosfer şehre çok yakışıyordu. Soğuğu sevdiğimden pek yadırgamadığım bu havayı solurken sabah vakti yürümenin tadını çıkarıyor ve böylelikle Rusya maceramı başlatmış oluyordum.

İlk bakışta Rusya anlatıldığı gibi sakin ve halkının genellikle entelektüel olduğu bir izlenim bırakıyordu. Gerçi bu anlatımların sadece bir kısmıydı. Bir de doksanlardan kalma çete savaşlarının hüküm sürdüğü, yaşamda kalmak için her şeyin mubah görüldüğü ve insanların acımasızlığıyla ünlendiği Rusya hikâyeleri de madalyonun öteki yüzüydü.

Ancak St. Petersburg'dan bakınca ikinci kısım şimdilik fark edilmiyordu, üzerinde yürüdüğüm kaldırımlar adeta huzur doluydu. Her şey olağan dinginliğiyle giderken otuz metre ilerimde beyaz bir araç ansızın fren yaptı. Gürültü bütün ortamı kaplamıştı. Yolun ortasında duran arabanın içinden yumruk yumruğa üç kişi indi. Tam o sırada nereden çıktıkları belli olmayan iki şahıs da ellerinde silahla sokakta beliriverdi. Zorla aracın içinden çıkarılan ve aldığı darbelerle yüzü gözü dağılan adama bagajı açtıran bu şahıslar, arabadan çıkan bir diğer kişiyle birlikte arkadan belli ki içi dolu bir çantayı alarak kaçmaya başladılar. İki üç dakika içerisinde ortalıktan kaybolmuşlardı.

Sokağın ortasında trafiği kilitleyen beyaz aracın içinden çıkan ve sağlam hırpalanan iki şahıs olayın şokunu hemen üzerinden atmışa benziyorlardı. Hatta yüzlerinde ucuz kurtulduklarına bir ifade ve öfkeyle karışık tebessüm vardı. Bu beni oldukça şaşırtmıştı.

Dikkatimi çeken bir başka nokta ise şehrin nezih yerlerinden birinde yaşanan bu olaya kalabalığın hiçbir şey yokmuş gibi umarsızca yaklaşması, polisin hâlâ gelmemesi ve sonrasında hayatın hemen normal akışına dönmesiydi. O zamanlar Rusça seviyemin yetersizliğinden konuşulanları anlamamıştım. Ancak hep devam edecek izlenimi veren dinginliğin birdenbire bitmesi, yerini bir anda dehşet veren görüntülerin alması ve yine ansızın eski duruma dönülmesi benim için sokaklardan aldığım ilk Rusya dersi idi: Rusya içinde zıtlıkların bol olduğu ve neredeyse hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığı bir yerdi! Peki neydi Rusya'yı bu kadar gizemli ve tezatlar üzerine kurulu kılan? Belki kuzey komşumuzun topraklarına hoş gelmişim ama anlaşılan Rusya'yı kodlarını çözmek için daha çok çabalayacaktım!

Çocukluğumdan itibaren Rusya'yı hep merak etmişim. Bunun üzerine kafa yormuş, ülkeyi anlamaya çalışmış, hani tabiri uygunsuzsa Türkiye'de Rusya'yı aramıştım. Önceki araştırmalar, okumalar, konuşmalar bir yana asıl Rusya maceram ilk defa 2005'te gittiğim St. Petersburg'da, o da yukarıdaki deneyim ile başlamıştı.

Rusların kısaca "Piter" olarak adlandırdıkları ve birçok unvanı olan bu şehir hem ülkenin kimliğinde hem de modern tarihte çok önemli bir yer tutuyor. Çarlık Rusyası'nın resmi baş şehri St. Petersburg "Kuzey'in Başkenti", "Kuzeyin Venedik'i", "Avrupa'ya Açılan Pencere", "Neva Üzerindeki Kent" ve diğer birçok unvana sahip ve aslında her birinin de ayrı bir öyküsü bulunuyor. Şehir, 17. yüzyılın başlarında Rusya'ya egemen olan